

Β΄ΛΥΚΕΙΟΥ

Τα θέματα που προτείνονται για συζήτηση σχετίζονται άμεσα με τον άνθρωπο και τον πολιτισμό.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ	Θέματα/έννοιες
<p>Πνευματικά χαρακτηριστικά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Λακωνικότητα • Κριτική • Αυτοκριτική • Αυτοέλεγχος • Αυτογνωσία
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	Θέματα/έννοιες
<p>Οικονομική ζωή</p> <p>Ηθική ζωή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εργασία-επάγγελμα-τηλεργασία • Εξειδίκευση • Επαγγελματικός προσανατολισμός • Ανεργία • Διαφήμιση • Υπερκατανάλωση-Αλλοτρίωση
<p>Πνευματική ζωή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Παιδεία-δάσκαλος • Εκπαίδευση • Πληροφόρηση-Παραπληροφόρηση • Δημοσιογραφία • κώδικας δημ.δεοντολογίας • τηλεόραση • Internet • Ψυχαγωγία-ελεύθερος χρόνος • Ριάλιτι • Βιβλίο • Τέχνη • Καλλιτέχνης • Κριτική της τέχνης-κριτικός
<p>Κοινωνική ζωή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Στερεότυπα-προκαταλήψεις • Ρατσισμός

Όπως παρατηρούμε, τα θέματα/έννοιες συσχετίζονται με **ευρύτερες έννοιες γενικότερου περιεχομένου** όπως:

- ✓ Άνθρωπος
- ✓ Κοινωνία
- ✓ Πολιτισμός

Ωστόσο αυτές οι έννοιες δεν περιλαμβάνονται στα θέματα για συζήτηση **επειδή διδάσκονται στα μαθήματα Γενικής Παιδείας**. Συγκεκριμένα:

Ευρύτεροι θεματικοί τομείς	Μαθήματα γενικής παιδείας
<u>Άνθρωπος</u>	<ul style="list-style-type: none">• Ψυχολογία, φιλοσοφία (μάθημα επιλογής)
<u>Κοινωνία</u>	<ul style="list-style-type: none">• Κοινωνική και πολιτική αγωγή (Γ' Γυμνασίου)• Πολιτική Παιδεία (Οικονομία, Πολιτικοί Θεσμοί & Αρχές Δικαίου και Κοινωνιολογία)• Κοινωνιολογία• Ιστορία των κοινωνικών επιστημών (μάθημα επιλογής)• Ιστορία, λογοτεχνία, γεωγραφία• Κείμενα που περιλαμβάνονται στα βιβλία <i>Έκφραση-Έκθεση</i>
<u>Πολιτισμός</u>	
Επιστήμη - τεχνολογία	<ul style="list-style-type: none">• Τεχνολογία• Πληροφορική
Οικονομική ζωή	<ul style="list-style-type: none">• Αρχές οικονομίας• Αρχές οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων• Βιομηχανική παραγωγή και ενέργεια• Αρχές οικονομικής θεωρίας
Πνευματική ζωή	<ul style="list-style-type: none">• Νεοελληνική γλώσσα• Αισθητική αγωγή (μάθημα επιλογής: θεατρολογία, εικαστικά, σχέδιο)• Αρχαία ελληνική γραμματεία• Ιστορία – λογοτεχνία
Ηθική ζωή	<ul style="list-style-type: none">• Θρησκευτικά - ηθική• Λογοτεχνία

Αυτά τα μαθήματα διδάσκονται στο Λύκειο αλλά:

- διδάσκονται σε διαφορετικές τάξεις

- Ορισμένα μαθήματα είναι επιλογής και οι μαθητές δεν μπορούν να επιλέξουν περισσότερα από ένα μαθήματα επιλογής, άρα αποκλείονται από ορισμένα πεδία γνώσης
- οι μαθητές απαξιώνουν και τα μαθήματα γενικής παιδείας, που είναι υποχρεωτικά, λόγω του τρόπου επιλογής των υποψηφίων για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ, με αποτέλεσμα να δίνουν βαρύτητα μόνο στα μαθήματα κατεύθυνσης.

Επομένως, είναι λογικό οι μαθητές να **παρουσιάζουν σημαντικό έλλειμμα γενικών γνώσεων**, που όμως είναι απαραίτητο για να ανταποκριθούν στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Γι' αυτό είναι αναγκαία μια εισαγωγή για

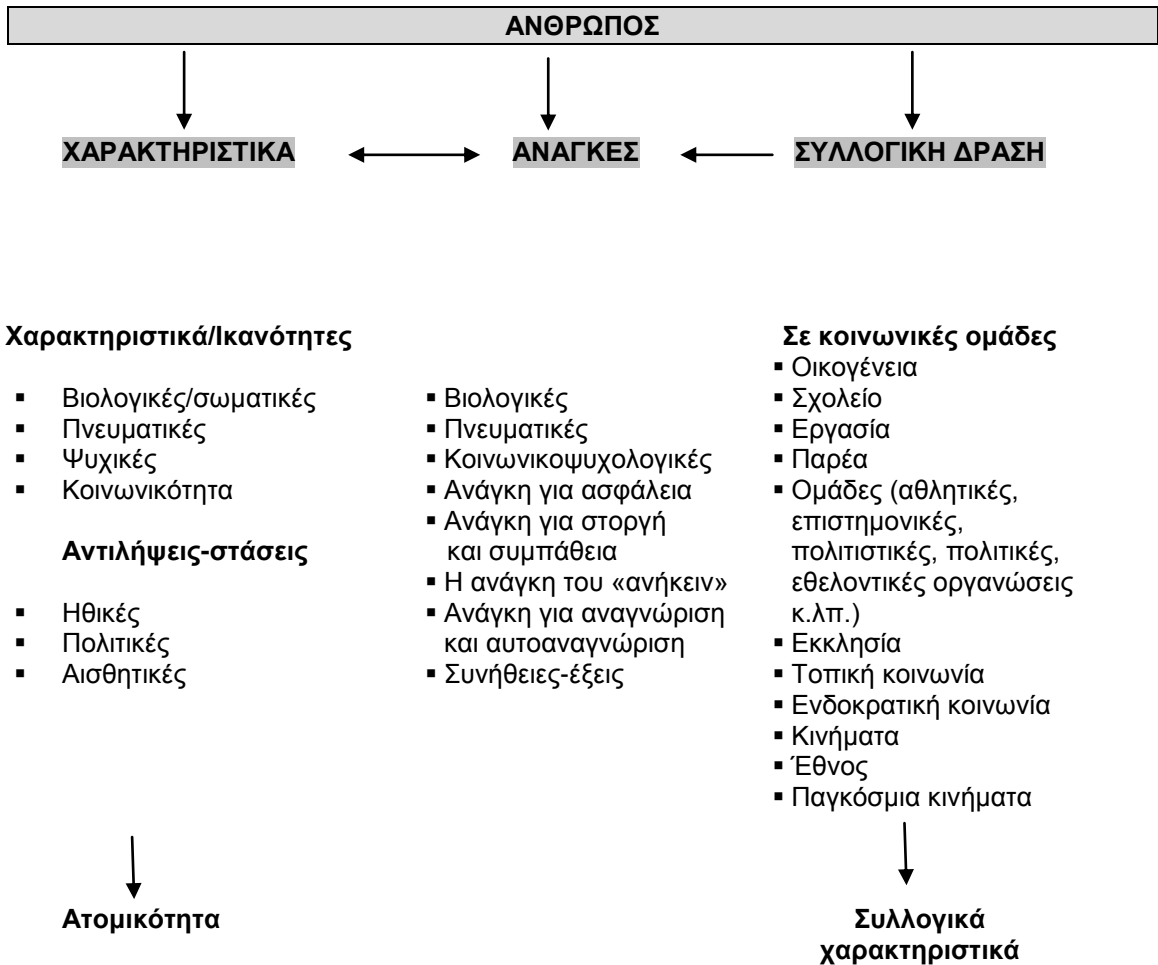
- τον άνθρωπο
- την κοινωνία
- τον πολιτισμό

αφού

α) οι έννοιες αποτελούν στοιχεία αυτών των θεματικών ενοτήτων

β) οι αιτίες, τα αποτελέσματα και οι τρόποι αντιμετώπισης ανιχνεύονται σ' αυτούς τους ευρύτερους θεματικούς τομείς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Προσωπικότητα

Προσωπικότητα λέγεται το σύνολο των **βιολογικών, πνευματικών, ψυχικών, ηθικών και κοινωνικών** ιδιοτήτων του ανθρώπου που τον διαφοροποιούν από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Πρόκειται για μια σύνθετη έννοια που αναφέρεται στον τρόπο που ένα άτομο ενεργεί και αντιδρά στις διάφορες καταστάσεις, αντιμετωπίζει τη ζωή, εκπληρώνει τις ανάγκες του. Υπό αυτό το πρίσμα, ως προσωπικότητα εννοούμε την αρμονική σύνθεση όλων των σωματικών, πνευματικών και ψυχικών λειτουργιών του ανθρώπου

Η ολοκλήρωση της προσωπικότητας συντελείται σταδιακά και ανεπαίσθητα και προϋποθέτει τελειοποίηση **του σώματος, της ψυχής και του πνεύματος.** Η ολοκλήρωση της προσωπικότητας είναι ένας αδιάκοπος και συνειδητός αγώνας, αφού απαιτεί εκγύμναση και υγιεινή διατροφή για τη διατήρηση της σωματικής υγείας, καλλιέργεια και παιδεία για την ανάπτυξη του πνεύματος και γνώση και βίωση των ηθικών αρχών για τη διαμόρφωση του ψυχοσυναισθηματικού κόσμου και ηθικοποίηση της προσωπικότητας.

Θεματικοί τομείς του ανθρώπου

Παρά το γεγονός ότι η προσωπικότητα αποτελεί ένα αδιάσπαστο σύνολο χαρακτηριστικών τα οποία αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται, για καθαρά μεθοδολογικούς λόγους, όταν τα ζητούμενα αναφέρονται στον άνθρωπο, ανιχνεύουμε απαντήσεις στα στοιχεία της ανθρώπινης φύσης:

1. βιολογικά χαρακτηριστικά	5. ηθικές αντιλήψεις - συμπεριφορά
2. πνευματικά χαρακτηριστικά	6. αισθητικές αντιλήψεις
3. ψυχικά χαρακτηριστικά	7. πολιτικές αντιλήψεις – πολιτική συμπεριφορά
4. κοινωνικά χαρακτηριστικά	

Ανάγκες και αγαθά

Η έννοια **ανάγκη** είναι συνυφασμένη με την ύπαρξη του ανθρώπου και σημαίνει το δυσάρεστο αίσθημα που δημιουργείται από την έλλειψη συγκεκριμένου αγαθού και εκφράζεται με την επιθυμία να το αποκτήσει.

Οι ανάγκες είναι:

- Βιολογικές
- Πνευματικές
- Κοινωνικοψυχολογικές
- Ανάγκη για ασφάλεια
- Ανάγκη για στοργή και συμπάθεια
- Η ανάγκη του «ανήκειν»
- Ανάγκη για αναγνώριση και αυτοαναγνώριση
- Συνήθειες-έξεις

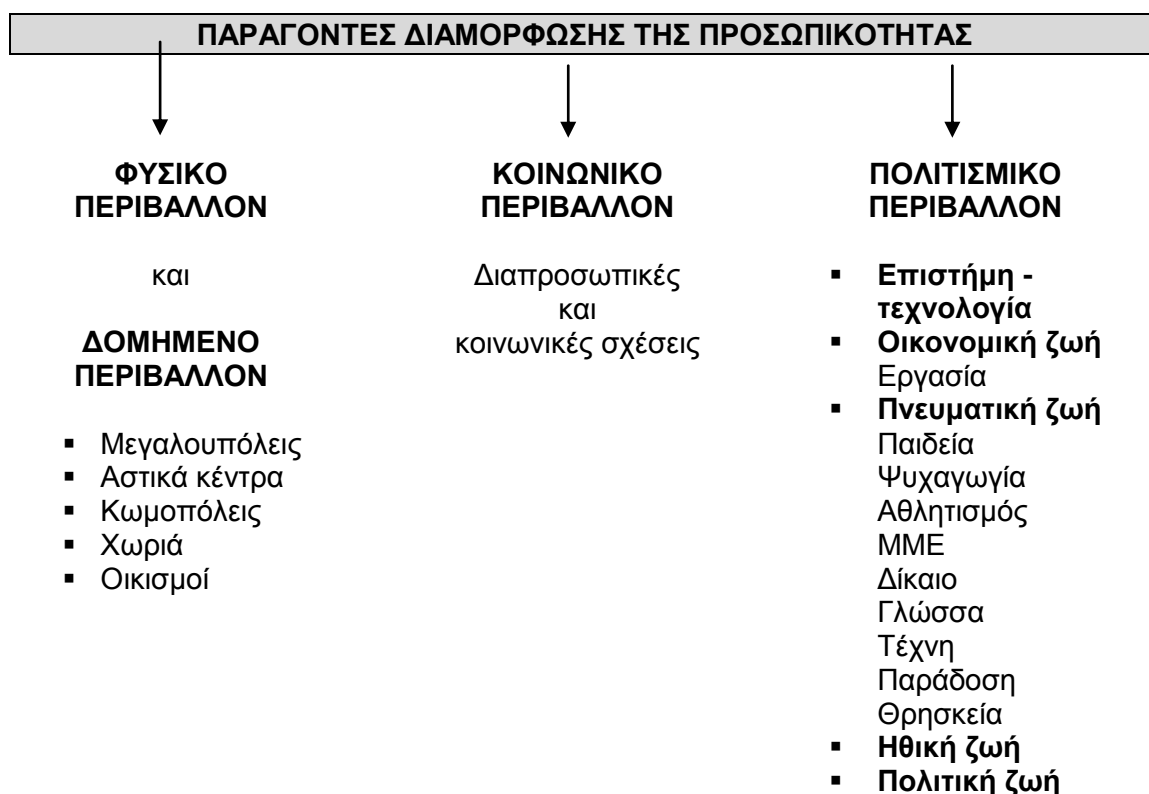
Αγαθό είναι το μέσο με το οποίο καλύπτεται η ανάγκη. Η πλήρωση των αναγκών με αγαθά συνοδεύεται από ευχάριστα συναισθήματα, από ψυχική ευφορία, ενώ όταν ματαιώνεται η ικανοποίησή τους επακολουθεί δυσφορία, δυσαρέσκεια. Λόγω της ιδιότητας που έχει το αγαθό να μεταβάλλει τη δυσαρέσκεια που προέρχεται από την έλλειψή του σε ευχαρίστηση, αποτελεί βασικό κίνητρο συμπεριφοράς. Οπότε οι αιτίες για τη θετική ή αρνητική συμπεριφορά των ανθρώπων ανιχνεύεται στις ανάγκες τους, οι οποίες είναι συνυφασμένες με τα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης.

Ανάγκες και κίνητρα

Ως κίνητρο θεωρείται οτιδήποτε κινεί, ωθεί το άτομο σε ενέργεια και δράση, ελκύει και προσανατολίζει την ενεργητικότητά του για την απόκτηση υλικών ή πνευματικών αγαθών για την κάλυψη των αναγκών του.

Αγαθά και πολιτισμός

Ο πολιτισμός, ως έκφραση της ενεργητικότητας των ανθρώπων και ως σύνολο υλικών και άυλων αγαθών, συνδέεται άμεσα με τις ανάγκες των μελών μιας κοινωνίας, οι οποίες αποτελούν το βασικό κίνητρο για την ανάπτυξη και εκδήλωση συλλογικής δράσης.

Περιβαλλοντικές συνθήκες

Ο άνθρωπος δεν ζει μόνος του. Ζει σε μια οργανωμένη κοινωνία στην οποία διαμορφώνονται συγκεκριμένες συνθήκες ζωής που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του και τη συμπεριφορά του.

Για να απαντήσει ο μαθητής σε ερωτήματα της έκθεσης που **αφορούν τις αιτίες και τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς του ανθρώπου καθώς και τους τρόπους αντιμετώπισης** των προβλημάτων και των αρνητικών φαινομένων είναι απαραίτητη η γνώση των περιβαλλοντικών συνθηκών που επηρεάζουν τη ζωή και τη στάση του ανθρώπου. Και αυτό είναι σημαντικό διότι κάθε χαρακτηριστικό της **ανθρώπινης συμπεριφοράς (θετικής ή αρνητικής)** είναι αποτέλεσμα της συνεχούς αλληλεπίδρασης του **γενετικού παράγοντα και του περιβαλλοντικού**. δηλ. των περιβαλλοντικών συνθηκών.

► **Γενετικός είναι ο παράγοντας** που προικοδοτεί την ανθρώπινη ύπαρξη με ορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης. Ο γενετικός κώδικας προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά που κληρονομεί ο άνθρωπος από τους γεννήτορές του (**βιολογικά, πνευματικά, ψυχικά**) και προικοδοτεί το άτομο με συγκεκριμένες δυνατότητες, όχι όμως με ικανότητες.

► **Το περιβάλλον** (φυσικό, κοινωνικό, πολιτισμικό) είναι εκείνο που μπορεί να μετατρέψει τις δυνατότητες με τις οποίες γεννιέται ένας άνθρωπος σε ικανότητες, αφού η **προσωπικότητα και η συμπεριφορά** κάθε ατόμου είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των κληρονομικών δυνατοτήτων αλλά και των ερεθισμάτων που δέχεται το άτομο από **το φυσικό και κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον του**

Είδη περιβάλλοντος:

Λόγω της ποικιλίας και της πολυμορφίας του περιβάλλοντος, είναι αναγκαία η διαίρεσή του σε ορισμένες κατηγορίες για την καλύτερη μελέτη του. Έτσι διακρίνουμε:»

- Το φυσικό περιβάλλον
- Το κοινωνικό ή ανθρώπινο
- Το πολιτισμικό περιβάλλον

Φυσικό περιβάλλον

Το φυσικό περιβάλλον περιλαμβάνει όλα τα βιοτικά στοιχεία (**πανίδα, χλωρίδα**) και τα αβιοτικά στοιχεία (**κλίμα, νερό, έδαφος-υπέδαφος, ύδατα**). Ο άνθρωπος, ως έμβιο ον, αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος, από το οποίο εξαρτάται για την επιβίωσή του και το οποίο επηρεάζει με τις προσπάθειές του να το προσαρμόσει στις ανάγκες του. Η ποιότητα και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί θεμελιώδες ατομικό, κοινωνικό και πολιτικό δικαίωμα των ανθρώπων, διότι αφορά άμεσα στη ζωή, την υγεία και την ευημερία τους.

Δομημένο περιβάλλον

Ο άνθρωπος, για να προστατευτεί από τα απειλητικά φυσικά φαινόμενα, κατασκεύασε κτίσματα, ιδιωτικά και δημόσια, καθώς και οχυρώσεις για να αντιμετωπίσει εχθρικές επιδρομές. Ο δομημένος χώρος έχει σκοπό να διευκολύνει τις ανθρώπινες λειτουργίες και δραστηριότητες (ατομικές και συλλογικές). Ο τρόπος δόμησης και κατασκευής των χώρων διαβίωσης του ανθρώπου επηρεάζει άμεσα **την ποιότητα της ζωής** του, αφού η ύπαρξή του ως βιολογικής οντότητας και η ψυχική του υγεία είναι συνυφασμένες και άμεσα εξαρτημένες από τον χώρο στον οποίο ζει, κινείται και εργάζεται. Στη σύγχρονη εποχή παρατηρούνται έντονα τα φαινόμενα του γιγαντισμού των πόλεων και της αστικοποίησης, φαινόμενα που επιβαρύνουν ιδιαίτερα την υγεία (σωματική και ψυχική) των ανθρώπων που συνωστίζονται στις μεγαλουπόλεις.

Κοινωνικό περιβάλλον

Ο άνθρωπος, επειδή δεν είναι αυτάρκης αλλά και λόγω της έμφυτης κοινωνικότητάς του, δεν ζει μόνος, δημιουργεί σχέσεις και αναπτύσσει συλλογική δράση **στο κοινωνικό περιβάλλον**. Η επικοινωνία του με άλλους ανθρώπους και η συμμετοχή τους σε ποικίλες κοινωνικές ομάδες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά επηρεάζουν την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά του ανθρώπου. Το κοινωνικό περιβάλλον απαρτίζεται από υπο-ομάδες (επαγγελματικές, αθλητικές, πολιτιστικές, παρέα κ.λ.π.), στις οποίες το άτομο συμμετέχει για να καλύψει **τις ανάγκες** του και να επιτύχει ποικίλους **σκοπούς** με στόχο τη βελτίωση του βιοτικού του επιπέδου και την αυτοπραγμάτωσή του.

Πολιτισμικό περιβάλλον

Προϊόν της συνεργασίας των κοινωνικών ομάδων είναι η παραγωγή **υλικών και πνευματικών** δημιουργημάτων, με τα οποία ο άνθρωπος προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες του και να δαμάσει τα φυσικά στοιχεία. Το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου αποτελούν τον πολιτισμό του, ο οποίος διακρίνεται σε **υλικοτεχνικό και ηθικοπνευματικό**. Οι πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε ιστορική περίοδο επηρεάζουν το βιοτικό επίπεδο και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων.

ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ

Πνευματικά χαρακτηριστικά	Μερικές από τις έμφυτες και επίκτητες πνευματικές ικανότητες του ανθρώπου είναι η κριτική ικανότητα , η αυτοκριτική , η αυτογνωσία και η λακωνικότητα που επηρεάζουν άμεσα τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς του ατόμου.
Πολιτισμός	Οι άνθρωποι εργάζονται και με την εργασία τους (πνευματική ή χειρωνακτική) παράγουν/δημιουργούν υλικά ή άυλα επιτεύγματα/αγαθά, τα οποία αξιοποιούν για την κάλυψη των αναγκών τους, δηλαδή τη βελτίωση των υλικών όρων διαβίωσης και της γενικότερης ποιότητας της ζωής τους. Πολιτισμικές μεταβολές στη σύγχρονη εποχή Κύρια στοιχεία της σύγχρονης εποχής που τη διαφοροποιούν από τη βιομηχανική εποχή είναι η επανάσταση της <u>ηλεκτρονικής τεχνολογίας</u> και η <u>παγκοσμιοποίηση της οικονομίας</u> που προκάλεσαν ριζικές αλλαγές στον τρόπο ζωής των μεταβιομηχανικών κοινωνιών .
Οικονομική ζωή	Σημαντικές μεταβολές παρατηρούνται στην οικονομική ζωή (π.χ. εξειδίκευση στο χώρο της εργασίας και της επιστήμης, νέες μορφές απασχόλησης όπως η τηλεργασία) Γι' αυτό στα πλαίσια της εκπαίδευσης των νέων αναγκαίος είναι ο επαγγελματικός προσανατολισμός . Ωστόσο, λόγω της οικονομικής κρίσης το φαινόμενο της ανεργίας προκαλεί έντονη κοινωνική κρίση και υποβαθμίζει το βιοτικό επίπεδο ζωής των ανθρώπων. Οι νέες τεχνολογίες και ο σύγχρονος τρόπος παραγωγής των αγαθών στα πλαίσια του καπιταλιστικού συστήματος που επιδιώκει με κάθε μέσον τον πλουτισμό, την κερδοφορία, την αύξηση της παραγωγικότητας αξιοποιούν τις τεχνικές προπαγάνδας της διαφήμισης για τη δημιουργία πλασματικών αναγκών. Οι άνθρωποι –αιχμάλωτοι των μηχανισμών εξανδραποδισμού- <u>υπερεργάζονται</u> για να συσσωρεύουν περιττά υλικά αγαθά με αποτέλεσμα να μην έχουν ελεύθερο χρόνο , να αδιαφορούν για τις ηθικές αξίες και τα πνευματικά αγαθά.
Ηθική ζωή	Η διαφήμιση δηλαδή, ενισχύει το υλιστικό πνεύμα της εποχής και στρέφει τα άτομα στην υπερκατανάλωση . Γι' αυτό στη σύγχρονη εποχή κυριαρχούν τα ηθικά πρότυπα του ατομικισμού, της φιλαυτίας και του εγωισμού που οδηγούν σε αμοραλισμό και εκμαυλισμό των συνειδήσεων.

Πνευματική ζωή	<p>Η αδιαφορία για τα πνευματικά αγαθά και η βιομηχανία της ψυχαγωγίας οδηγεί</p> <ul style="list-style-type: none">• στην προτίμηση νόθων μορφών ψυχαγωγίας• στην αδιαφορία για το βιβλίο και την γνήσια τέχνη <p>Από την άλλη πλευρά στο χώρο της ενημέρωσης ο έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος ,με την προπαγάνδα στοχεύουν στην παραπληροφόρηση με αποτέλεσμα τον αποπροσανατολισμό και τη χειραγώγηση της κοινής γνώμης.</p>
Κοινωνική ζωή	<p>Η πνευματική και ηθική κρίση εκφράζεται επίσης και στο χώρο της κοινωνικής ζωής λόγω της μετανάστευσης και της πολυπολιτισμικότητας. Κοινωνικές ομάδες που πλήττονται από την ανεργία αλλά και ευρύτερα κοινωνικά σύνολα λόγω της προπαγάνδας από τα ΜΜΕ και ακραίες πολιτικές ομάδες υιοθετούν ρατσιστικές και εθνικιστικές συμπεριφορές που οδηγούν σε άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας απέναντι σε αλλόφυλους. Η έξαρση αυτών των φαινομένων προκαλεί διάρρηξη του κοινωνικού ιστού και διόγκωση των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.</p>
Τρόποι αντιμετώπισης	<p>Η ολοκλήρωση της προσωπικότητας είναι ένας αδιάκοπος και συνειδητός αγώνας, αφού απαιτεί καλλιέργεια και παιδεία για την ανάπτυξη του πνεύματος και γνώση και βίωση των ηθικών αρχών για τη διαμόρφωση του ψυχοσυναισθηματικού κόσμου και ηθικοποίηση της προσωπικότητας. Επομένως, για να αντιμετωπίσει ο άνθρωπος με επιτυχία τις δυσμενείς συνθήκες του περιβάλλοντος αναγκαία είναι η απόκτηση γνώσεων μέσω της παιδείας ,της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.</p>

Σημείωση: Οι λέξεις με έντονα γράμματα είναι οι έννοιες που προτείνονται για συζήτηση

Προτεινόμενα θέματα και κείμενα στα σχολικά βιβλία	
Θέματα σχετικά με την κριτική	<ul style="list-style-type: none">▪ Σχολικό βιβλίο σελ. 179-189▪ Θεματικοί κύκλοι σελ. 249-270
Θέματα σχετικά με την εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none">▪ Θεματικοί κύκλοι σελ. 271-289
Θέματα σχετικά με την πληροφόρηση	<ul style="list-style-type: none">▪ Σχολικό βιβλίο σελ. 26-30, σελ. 56-62▪ Θεματικοί κύκλοι σελ. 169-190
Θέματα σχετικά με την ψυχαγωγία και τον ελεύθερο χρόνο	<ul style="list-style-type: none">▪ Σχολικό βιβλίο σελ.282▪ Θεματικοί κύκλοι σελ.85-98
Θέματα σχετικά με το ρατσισμό	<ul style="list-style-type: none">▪ Σχολικό βιβλίο σελ. 119-126▪ Θεματικοί κύκλοι σελ. 231-248
Θέματα σχετικά με την εργασία	<ul style="list-style-type: none">▪ Σχολικό βιβλίο σελ.95-103▪ Θεματικοί κύκλοι σελ. 211-230
Θέματα σχετικά με την κατανάλωση-διαφήμιση	<ul style="list-style-type: none">▪ Θεματικοί κύκλοι σελ. 191-210